

²⁴ Vypyska yz pysma Vernadskoho, khutor Kovyl-Hora. Podolskoi hubernyy ot 29 avhusta 1914 h., k Y.Y. Puryshkevychu v Petrohrad // Pervaia myrovaia voina v otsenke sovremennykov: vlast y rossyiskoe obshchestvo. 1914-1918: v 4 t. – T. 1: Evoliutsiya vzhliadov / otv. red. V. V. Zhuravlev. – M., 2014. – S. 139.

²⁵ P. D-skaia. Vziatyє Lvova y Halycha / P. D-skaia. // Podoliia. – 1914. – 3 sentiabria.

²⁶ Yastrebov N. V. Halytsya nakanune Velykoi Voyny 1914 h. – Petrohrad, 1915. – 147 s.

²⁷ Lahov N. M. Halychyna: ee ystoriya, pryroda, naselelye, bohatsva y dostoprymechatelnosty. – Petrohrad, 1915. – 123 s.

²⁸ Kheifys Yu. A. Halytsya: polytycheskoe, admynstratyvnoє y sudebnoє ustroystvo. – Petrohrad, 1915. – 63 s.

²⁹ Tam samo. – S. 5.

³⁰ Tam samo

³¹ Tam samo. – S. 6.

³² Verhun D. Chto takoe Halytsya. – Petrohrad, 1915. – 47 s.

³³ Tam samo. – S. 13.

³⁴ Yz vystupleniy predsedatelia Soveta Mynystrov A. F. Trepova, chlenov Dumy na 6-m zasedaniy Hosudarstvennoi Dumy IV sozyva 5-1 sessyy // Pervaia myrovaia voina v otsenke sovremennykov: vlast y rossyiskoe obshchestvo. 1914-1918: v 4 t. – T. 1: Evoliutsiya vzhliadov / otv. red. V. V. Zhuravlev. – M., 2014. – S. 384.

³⁵ Trubetskoi E. N. Smysl voyny // Russkiye vedomosty. – 1914. – 8 avhusta.

³⁶ Velyka viina 1914-1918 rr. i Ukraina. Kn.1. – S. 122-620.

УДК 94(477.83/.86) : 37.014 «1918/1919»

© Андрій Королько
(Івано-Франківськ)

СТАНОВЛЕННЯ І ФУНКЦІОНУВАННЯ ОРГАНІВ УКРАЇНСЬКОЇ ВЛАДИ НА КОЛОМІЙЩИНІ ПЕРІОДУ ЗУНР (1918 – 1919)

У статті розглянуто форми активізації національного руху на Коломійщині напередодні розпаду Австро-Угорської імперії і початку української революції на західноукраїнських землях. Охарактеризовано формування осередків української влади у краї під час Листопадового зриву 1918 р., особливості законодавчого забезпечення процесу формування та діяльності місцевих органів влади й управління, правоохоронних органів, збройних сил, судової системи, висвітлено суспільно-політичні процеси на Коломійщині, проаналізовано кроки влади щодо вирішення земельного питання.

Ключові слова: Коломійщина, Покуття, віче, повітова рада, жандармерія, збройні сили, судова система, земельне питання, аграрна реформа.

А. КОРОЛЬКО

(Івано-Франковськ)

СТАНОВЛЕНИЕ И ФУНКЦИОНИРОВАНИЕ ОРГАНОВ УКРАИНСКОЙ ВЛАСТИ НА КОЛОМЫЙЩИНЕ ПЕРИОДА ЗУНР (1918–1919)

В статье рассмотрены формы активизации национального движения на Коломыйщине накануне распада Австро-Венгерской империи и начала украинской революции на западноукраинских землях. Автор характеризует формирование очагов украинской власти в крае в ходе ноябрьского восстания 1918 г., особенности законодательного обеспечения процесса формирования и деятельности местных органов власти и управления, правоохранительных органов, вооруженных сил, судебной системы, освещено общественно-политические процессы на Коломыйщине, проанализированы шаги власти относительно решения земельного вопроса.

Ключевые слова: Коломыйщина, Покутье, вече, уездный совет, жандармерия, вооруженные силы, судебная система, земельный вопрос, аграрная реформа.

A. Korolko

(Ivano-Frankivsk)

FORMATION AND FUNCTIONING OF UKRAINIAN PARTS OF AUTHORITY ON THE TERRITORY OF KOLOMIIA IN THE PERIOD OF ZUNR (1918–1919)

The forms of revitalization of the national movement on the territory of Kolomiia are examined on the eve of the collapse of the Austro-Hungarian Empire. Having being under the influence of national state Dnieper Ukraine, Kolomiia residents actively participating in the political struggle for statehood of western Ukrainians. On the eve of the November Revolution of 1918, on the Western territories in the province were popular rallies in honor of the proclamation of independence of the UPR, the signing of the Brest Peace Treaty, the supportness of the idea of uniting with Dnieper Ukraine.

Almost without armed struggle Ukrainian authority was proclaimed in Kolomiia and other towns and villages of the region. Adhering to official standards legislation of ZUNR, on the territory of Kolomiyschina operated Ukrainian authorities. Activity was observed District National Council in Kolomiia. In her sessions addressed the catholicity of Ukraine, national economic and social and political character in the province.

In the party-political sphere province's population supported the radicals. In URP released the opposition to official guidance «Peasant-radical party» (Pokutska group) K. Trylovskiy that through restored in Kolomiia newspaper «Public Voice» and conference on February 5, 1919 declared itself a general forum, following the ideas of M. Drahomanov, M. Pavlik and I. Franko. In

the province through publication in Kolomiia newspaper manifestos and proclamations were many supporters of based Peasant and labor union – a kind of forerunner of the Communist Party of Eastern Galicia. Much weaker on the territory of Kolomiia were positions of Ukrainian People's Labour Party.

The formation and activities of local law enforcement agencies and the armed forces was provided. After the adoption in November, 1918 by central government of ZUNR two important resolutions about the establishment of the gendarmerie and the regular army in Kolomiyschina clearly fulfilled orders of mobilization nature. In the terms of Ukrainian-Polish to the front was sent the 24th Infantry Regiment named after Hetman Petro Doroshenko and 36th Infantry Regiment named after Hetman Ivan Mazepa. The set to Ukrainian troops also carried out the general officers Ukrainian Sich Union. From the first days of the war Pokuttya residents actively helped soldiers of UGA, passed all required for the front.

Discussed and translated into a number of national economic life character especially worried countryman resolve the land issue. Kolomiia residents in early 1919 contributed to the consideration of Agrarian Reform, which was considered socially directed and had to help poor farmers to survive in severe devastation, unemployment, hunger and poverty. In folk meetings, gatherings of peasants, especially worried about two issues: implementation of the spring sowing campaign and the proper distribution of land between richer and poorer citizens. For more effective company there were set Ukrainian national county councils established land departments (committees). There were food county council, who controlled the flow of food into the territory Pokuttya. Food aid also came from Dnieper Ukraine.

The support of local populations Act association Ukrainian People's Republic and the Western Ukrainian People's Republic in one state at the beginning of 1919 was shown. In the towns and villages of Kolomiia thousands of rallies were passed. The practical steps of Kolomiia branch of Directory Information Bureau UNR, which became a vivid example of promoting collegiality of Ukrainian lands.

Key words: *Kolomiyschina, Pokuttya, council, county council, gendarmerie, armed forces, judiciary, land question, agrarian reform.*

Західноукраїнська Народна Республіка (ЗУНР) – втілення державницьких устремлінь українців Галичини, Буковини й Закарпаття. Звістка про взяття українцями влади у Львові 1 листопада 1918 р. облетіла всі куточки Східної Галичини. Коломия і Коломийщина не стояли осторонь цих процесів. Тут формувався новий місцевий державний та адміністративний апарат, крок за кроком простежувалося становлення української державності.

Мета статті – комплексне дослідження становлення і функціонування української влади на території Коломийщини в період ЗУНР. Її досягнення передбачає: показати форми активізації національного руху в Коломійщині напередодні розпаду Австро-Угорської імперії і початку української революції; простежити формування осередків української влади у краї під час Листопадового зриву 1918 р.; висвітлити суспільно-політичні процеси на Коломийщині; розкрити особливості законодавчого забезпечення процесу формування й діяльності місцевих органів влади та управління, правоохоронних органів, збройних сил; охарактеризувати кроки влади щодо вирішення земельного питання.

У статті тогочасна Коломийщина окреслена територіями Коломийського та Печеніжинського, частково Товмацького (містечко Отинія і його довколишні села) та Городенківського (містечко Гвіздець й околиці) повітів.

Важливим джерелом для вивчення проблеми є неопубліковані матеріали, які зберігаються в Центральному державному архіві вищих органів влади та управління України (далі – ЦДАВО України), Центральному державному історичному архіві України в Львові (далі – ЦДАІЛ України) та Державному архіві м. Перемишль Республіки Польща (Archiwum państwowe w Przemyślu). Нами опрацьовані справи фонду 3521 «Український військовий табір в Йозефові. Культурно-просвітний кружок» ЦДАВО України, зокрема записки отамана Української Галицької армії (УГА) Стефаніва про встановлення української влади в краї на початку листопада 1918 р.¹, неопублікована стаття М. Левицького про військове судівництво в УГА² та спогади В. Ілашука про бойовий шлях 24 піхотного полку ім. гетьмана Петра Дорошенка, який дислокувався в Коломій³.

Важливі архівні джерела з досліджуваної проблеми містяться у сховищах ЦДАІЛ України. Ми опрацювали справи ф. 146 «Галицьке намісництво, м. Львів» (матеріали про протести українського населення Коломийщини проти окупації Східної Галичини поляками напередодні проголошення ЗУНР⁴), ф. 591 «Колекція документів про діяльність урядів і армій Української Народної Республіки та Західноукраїнської Народної Республіки. 1914–1939 рр.» (свідчення про українське державне будівництво⁵, партійно-політичну ситуацію⁶, діяльність Окружної військової

команди⁷ на Коломийщині та списки воїнів-інвалідів краю⁸). У Державному архіві м. Перемишль зберігається справа про діяльність 36 піхотного полку ім. гетьмана Івана Мазепи в м. Коломиї⁹.

У дослідженні взято до уваги документи вищих органів влади і управління ЗУНР, зокрема ті, які стосувалися конституційних основ організації влади на місцях, передусім на Коломийщині¹⁰.

Велику кількість інформації з досліджуваної проблеми містять періодичні видання центральних інституцій і повітових органів влади ЗУНР: «Діло», «Республіка», «Нове Життя», «Народ», «Січовий Голос», «Учительський Голос», «Новини», «Товмацькі Вісти», «Станиславівський Голос» тощо. Найбільш інформативним виявився часопис «Покутський Вістник», який видавала Окружна Національна Рада м. Коломия.

Вартісні для дослідження проблеми також мемуари. Серед таких треба виокремити свідчення очевидців подій і спогади В. Бемка¹¹, В. Велигорської¹², В. Воробця¹³, І. Кузича¹⁴, Р. Ковальського¹⁵, які стосувалися передусім встановлення української влади на Коломийщині в листопаді 1918 р.

Чимало українських вчених досліджували історію ЗУНР: О. Карпенко¹⁶, В. Великочий¹⁷, О. Красівський¹⁸, М. Кугутяк¹⁹, М. Литвин²⁰, К. Науменко²¹, С. Макарчук²², І. Монолатій²³, О. Павлишин²⁴ та інші, проте не звернуто уваги на вивчення проблеми становлення і функціонування органів української влади на Коломийщині. Уперше детально розглянув цю проблему Іван Монолатій, розкриваючи історію м. Коломия в період ЗУНР²⁵.

Протягом 1918 р. західні українці перебували під впливом процесів національного державотворення на Наддніпрянщині. У березні 1918 р. у багатьох повітах Східної Галичини, зокрема й на Коломийщині, відбулися масові віча на честь проголошення самостійності УНР і підписання Берестейського мирного договору. Попри непривітну дощову погоду, величаво пройшли урочистості в Коломиї. На скликаному вічі, де присутніми були 32 тис. (?) жителів міста й околиць, виступали українські патріоти Кирило Трильовський, Микола Петрук, Кузьма Книш. Подібні заходи проведені й у сусідніх Печеніжині та Гвізді²⁶.

Нова хвиля народних віч на підтримку ідеї об'єднання з Наддніпрянською Україною про-

котилась у вересні 1918 р. У Коломиї й Коломийщині організацію проведення народних зборів ініціював Кирило Трильовський²⁷. На вічі, яке він організував у Коломиї 22 вересня 1918 р., розглянули такі питання: загальний стан розгортання українського національного руху у краї; значення Берестейського мирного договору для Східної Галичини; становище народногосподарського життя українців²⁸. Ухвалено постанову про рішуче неприйняття можливого союзу з Польщею й утворення окремого українського коронного краю у складі реформованої Австро-Угорської імперії²⁹.

Поблизу Коломиї, в Печеніжині, відбулися народні збори українців, де було прийнято низку політичних рішень: виконання умов Берестейського мирного договору, протест проти намірів поляків захопити Холмщину, Підляшшя і Східну Галичину; поділ Галичини на Західну і Східну, утворення українського коронного краю з окремим сеймом, намісником й українською адміністрацією; прагнення до загальної злуки всіх українських земель у самостійну державу тощо³⁰.

На початку осені внаслідок несприятливого для Габсбургів перебігу Першої світової війни виникла загроза розпаду імперії. Щоб її врятувати, 16 жовтня 1918 р. цар видав маніфест про федеративний устрій держави, в якому «кожне плем'я на території, яку воно заселяє, творить свій власний державний організм».

Для вирішення долі українських земель, що перебували у складі Австро-Угорщини, українські парламентарії 18 жовтня 1918 р. скликали у Львові Установчі збори, які проголосили Українську Національну Раду із повноваженнями парламенту. У першому маніфесті від 19 жовтня 1918 р. вона проголосила Українську державу на українських етнічних землях імперії, закликавши до її розбудови всі національні меншини краю³¹. Також вирішено напрацювати демократичну конституцію та обрати президента. Ним став Є. Петрушевич³².

Реальна загроза захоплення влади поляками змусила керівництво львівської делегації Ради ухвалити остаточне рішення про збройний виступ. Відповідальність лягла на Центральний військовий комітет (ЦВК) на чолі з Д. Вітовським. Центром організації повстання став Народний дім у Львові, тут перебував штаб із підготовки збройного виступу. Звідси у другій половині дня 31 жовтня 1918 р. були

відіслані телеграфні повідомлення та посланці до окружних військових комітетів краю, серед яких була й Коломия, з наказом проти ночі на 1 листопада збройними виступами взяти під контроль відповідні міста та повіти³³.

На Коломийщині українську владу було встановлено практично без збройної боротьби. Наприкінці вересня 1918 р. у Коломійі за ініціативи поручника Володимира Бемка створено Революційний комітет (у деяких спогадах – Військовий комітет), до складу якого увійшли українські старшини 24-го та 36-го піхотних полків: В. Білінкевич, С. Сверида, Т. Приймак, Д. Легкун, І. Мацієвич та ін. Комітет був зініційований В. Бемком після того, як він у вересні побував у Львові, де брав участь у засіданні ЦВК й одержав доручення утворити такий комітет із метою підготовки захоплення влади в регіоні. Цей колегіальний орган був окружним і поширив свою військово-організаційну діяльність на територію суміжних із Коломийським повітів: Городенківського, Снятинського, Печеніжинського, Надвірнянського та Делятинського. Члени комітету виїжджали в сусідні повітові центри Покуття, вели попередні розмови з довіреними особами про можливість захоплення й утримання влади. Через хитке політичне становище відповідна робота проводилася «під виглядом забав»³⁴.

Поручник Віктор Воробець згадував, що за два місяці до Листопадового зриву в Коломійі були готові до виступу. Тут справді стояли три полки: 24, 36 і 9-й, в яких старшинам були українці. Наприкінці жовтня 1918 р. розроблено план розміщення всіх військових частин міста і найважливіших опорних пунктів центрального урядування та обрано виділ революційного комітету з чотирьох старшин, повідомлено про діяльність військового комітету міській владі³⁵.

Під час підготовки Коломийський комітет виявив ініціативу щодо революційного захоплення влади в повітах, надіславши на адресу Центрального військового комітету у Львові заклик, у якому пропонував останньому, щоб «найдовше до 5 днів дав наказ про переведення перевороту, а якщо він цього не зробить, щоб у Покутті на власну руку [це] зробилося на своїй території і тим самим приневолено решту Галичини до того самого кроку»³⁶.

Увечері 31 жовтня засідав комітет за участю 50 старшин, на якому «устійнено обсаду становищ у місті, призначено старшинські

стежі, що мали асистувати при перебиранні влади». О 9 год. 30 хв. прибув зі Львова кур'єр, хорунжий В. Мурович, який передав наказ УГВК за підписом Д. Вітовського про захоплення влади. Тут же старшини і стрільці приступили до виконання раніше одержаних доручень. І вже ввечері 31 жовтня всі найважливіші об'єкти міста були захоплені. Тієї ж ночі «вислано тягаровими автами» невеликі військові відділи з куреня поручника д-ра Зволинського до Снятина, Городенки і Надвірної для допомоги під час захоплення влади, яке, зауважимо, всюди відбулося спокійно. Отже, в Коломійі проти ночі на 1 листопада залізнична станція, пошта, телеграф, провідні установи опинилися в руках українців, і, як пише учасник подій, 1 листопада «осіннє раннє сонце застало вже на державних будинках синьо-жовті прапори»³⁷. Часопис «Покутський Вістник» інформував про те, що офіційне передання влади в Коломійі відбулося вранці 1 листопада 1918 р. завдяки військовій допомозі 24 піхотного і 36 стрілецького полків. Українська депутація в особі офіцерів Т. Примака, Мацуського і радника В. Гвоздовича на виконання наказу УНРади звернулася до команданта 24 піхотного полку Вальтера з вимогою передати владу українцям. Останній прихильно поставився до української делегації й передав прапор 24 піхотного полку команданту Т. Примаку, таким чином визнавши встановлення української влади в Коломійі³⁸.

Газета «Діло» знайомила про перебіг подій у місті: «Коломия занята в п'ятницю рано 24 полком під проводом над-поручника Бемка, Корженьовського і Примака. Комісаром повітовим д-р Стрийський. Уряд почтовий давний, під наглядом українським. Лінії комунікаційні ділають добре. Військові транспорту обезоружуються. Повіт має до вивозу 10 вагонів бараболі і кільканадцять вагонів сіна, що можна би його закупити. В Коломійі взято теж парк автомобілів тягарових...»³⁹.

Марія Велигорська так згадувала про захоплення українцями влади в Коломійі: «Як ми вранці повставали, прибігли знайомі з вісткою, що науки нема, школа закрита, вночі українські вояки перебрали в місті владу. Ми вибігли з хати і побачили на міській ратуші український прапор, чим надзвичайно втішилися. В місті було замішання, дуже мало відкритих крамниць. Не поладнавши справ, верталися ми ввечері поїздом до Городенки. На

двірці в Коломиї стрінув мене учит(ель) Роман Шипайло і сказав: «Яшан, ти бачила, що тут ми зробили, перекажи в Городенці, щоб зараз перебрали владу»⁴⁰. За спогадами В. Воробця, цікавою була реакція жителів національних меншин міста: «Поляки на першу вістку про переворот зі страху та досади блідли, майже мліли, Німці були збентежені, Чехи і Югославяне раділи. Бачилося стрільців, що враз зі сукном відривали цісарські розети з шапок, кидали в болото і топтали ногами...»⁴¹.

Наступного дня в місті сформовано українську повітову раду, до рук якої Коломийський комітет передав державне й адміністративне право керування, формуючи українські військові підрозділи з австрійських військових частин. Окружним військовим командантом у місті став сотник Т. Примак, його ад'ютантом – хорунжий І. Данищук, а заступником – поручник В. Бемко. Весь Коломийський штаб української влади очолив В. Паліїв, який фактично визначив усі урядово-військові пости не лише Коломиї, але й по всьому Покуття. Командантом 24-го піхотного полку був призначений сотник Ф. Тінкль, який згодом став командантом 2-ї Коломийської бригади під Львовом; командантом гарматного полку став сотник Р. Шипайло, а командантом запасного куреня 35-го полку стрільців – поручник О. Тарновецький⁴².

Військовим начальником міста було обрано поручника С. Галібея, керівником поліції став чотар І. Василюшин, телефонічної сотні – хорунжий В. Кабарівський. Функції інтенданта виконував М. Татух, а капеланом залоги був о. М. Яросевич. Роботу старшинської школи координував поручник М. Микитюк, а вишколом керував сотник Ф. Рімаль.

Упорядковано повітову управу, комісаріат якої очолив Іван Стрийський, начальниками військового суду призначено сотника Жука і сотника П. Зволинського. Посаду начальника окружного суду обійняв радник І. Чернявський, а шкільну інспекторатуру вів В. Витвицький⁴³.

На основі рішень Загальних зборів представників Коломийського і Печеніжинського повітів, що відбулися 27 жовтня і 6 листопада 1918 р., сформована представницька гілка влади – Окружна національна рада і його вузький комітет. До складу Окружної національної ради входили: по одному представнику з кожної сільської громади обох повітів; голова і секретар (або їх заступники) з Коломиї,

Гвіздця, Печеніжина і Яблонова; члени «Тіснішого Окружного Організаційного комітету» (вузького комітету). До складу останнього входили: голова і референт з аграрних питань З. Скварко, два заступники – К. Трильовський та І. Ганкевич (відав також адміністративними справами), два секретарі – А. Кузьмич й Я. Навчук, члени – референт у справах освіти О. Чайківський, судівництва – І. Чернявський, скарбових справ – В. Гвоздович, пошти і телеграфів – М. Івасюк, торгівлі, промислу і лісових справ – В. Касян, громадських і касових справ – Ю. Колцуняк, продовольства – Б. Левицький, охорони здоров'я (санітарна комісія) – др. В. Кобринський, дорожніх робіт – В. Дзюбінський, справах залізниць – В. Кобринський, громадських робіт – Г. Тимошук, соціальної опіки – С. Микитюк, військових питань – І. Мацієвич, М. Брик, колишній посол австрійського парламенту П. Лаврук, І. Чупрей, М. Корняк, а також вісім заступників – Л. Кузьма, о. О. Русин, І. Стрийський, о. О. Вергун, І. Дорундяк, М. Романенчук, І. Михалевський. С. Деденко⁴⁴.

На сесіях Окружної національної ради розглядалися різноманітні питання. У ході роботи II сесії 2 грудня 1918 р. кооптовано нових членів і затверджено склад Окружної національної ради, заслухано доповіді К. Трильовського про політичну ситуацію в краї, І. Мацієвича про набір молоді до війська, Ю. Колцуняка про соціальний захист населення в умовах лихоліть війни та В. Гвоздовича про стан збору податків у краї, прийняті відповідні резолюції⁴⁵. Промовці і делегати III сесії 31 грудня 1918 р. головною темою своїх дискусій обрали історичну тяглість і єдність українських етнічних територій, господарські проблеми вчителів повіту⁴⁶. На IV сесії вирішували питання собороправності ЗУНР та УНР і заслухали реферат З. Скварка про стан земельного питання в Галичині, в котрому він окреслив недоліки роботи місцевої адміністрації⁴⁷. На V сесії, яка відбулася 26 лютого 1919 р. під орудою В. Гвоздовича, розглядалося питання створення селянсько-робітничих спілок у краї⁴⁸. Члени Окружної національної ради зійшлися на тому, що поява цих товариств не принесе позитивних результатів у сільському господарстві, лише роздвоїть діяльність українських сил в аграрному секторі. На засіданні інформувалося про початок роботи 6-тижневого писарського і торговельного курсів, коломийського відділу Інформаційно-

го Бюро Директорії УНР. І. Чернявський та Г. Тимошук склали звіт про діяльність Окружної національної ради, Б. Левицький реферував про санітарний стан на Покутті, а Сіщук – про стан лісового господарства і відбудову будинків, знищених війною⁴⁹. 21 березня 1919 р. працювала остання VI сесія Окружної національної ради⁵⁰. Заслухано звіт посла К. Трильовського про роботу УНРади в Станиславові. П. Шекерик проаналізував проект земельної реформи. В. Гвоздович виступив з вимогою ліквідації права патронату в церковно-релігійній сфері та ухвалення закону про віросповідні громади, його в цьому підтримали о. О. Русин і К. Трильовський⁵¹.

У Коломиї також працювала міська («прибічна») рада в складі 25 осіб, до якої ввійшли 6 українців, 11 євреїв, 7 поляків і один німець⁵². І. Монолатій стверджує, що, відчуваючи нагальну потребу в контролі органів місцевого самоврядування, їхнього реагування на запити місцевого населення, до міста спочатку прибув Д. Вітовський (15 листопада), а згодом – С. Петлюра (не пізніше грудня 1918 р.)⁵³. Зауважимо також, що 25 квітня 1919 р. в Коломиї перебував головнокомандувач УГА М. Омелянович-Павленко⁵⁴.

У містечку Отинія зорганізовано військову команду міста, в якій важливу роль відіграли чотарі І. Скоморівський, І. Самборський, М. Троць та учителька Н. Буцманюк. Упорядковано організацію влади в магістраті, суді та пошті⁵⁵.

Отож, на початку листопада 1918 р. за участю українських воїнів і місцевого населення встановлено владу Української Національної Ради на Коломийщині. Іван Кузич зауважив, «що військовий переворот в Коломиї 1-го листопада 1918 р. проведений був блискуче, може найкраще в усій Галичині»⁵⁶. Розпочинали активну діяльність повітові ради, відбувалися вибори повітових і громадських комісарів, прибічних рад, міліції.

У законодавчому органі Західноукраїнської Народної Республіки – Українській Національній Раді – Коломийщину репрезентував Гриць Тимошук (Коломийський повіт) та Іван Чернявський (м. Коломия). Серед парламентських послів і представників українських політичних партій, уродженців або тих, що довгий час жили на Коломийщині, у складі ради були представлені Лев Бачинський, Кирило Трильовський, Павло Лаврук та ін.⁵⁷.

У партійній сфері населення Коломийщини підтримувало радикалів, які виступали за негайне проведення аграрної реформи. В Українській радикальній партії виділилася опозиційна до офіційного проводу «Селянсько-радикальна партія» (Покутська група) К. Трильовського, яка звинуватила керівництво УРП в пасивності й намірах розпустити партію. В УНРаді діяла фракція «Селянсько-радикальний клуб», заснована К. Трильовським, І. Дувіраком, П. Шекериком⁵⁸. Його президія 14 лютого 1919 р. через відновлену в Коломиї газету «Громадський Голос» звернулася до членів партії з роз'ясненням своєї позиції. «Послідній головний заряд, – зазначалось у «Зверненні», – вибраний ще в 1913 р., не проявляв уже від кількох літ ніякої діяльності, не скликав навіть своїх засідань... Декотрим провідникам старого заряду залежало прямо на цілі, щоби значіння партії довести до нуля і поволи спричинити її завмирання й вичеркнення з політичних українських організацій. Се показалося особливо 18 серпня 1918 р., коли в Станиславові на з'їзді порішили ліквідацію радикальної партії... Тому ми... зорганізувалися в один «Селянсько-радикальний клуб» і на час до найближчої партійної конференції обіймаємо якою головна управа – провід УРП»⁵⁹. 16 лютого 1919 р. група К. Трильовського провела в Коломиї конференцію з участю 321 делегата, переважно селян з Покуття. Промова К. Трильовського на конференції, як і його виступ 5 лютого 1919 р. на засіданні УНРади, не містили нічого відмінного від програмових засад УРП. Суть його вимог зводилась до активізації боротьби проти більшовизму, зміцнення державної та військової організації. Конференція проголосила себе загальнопартійним форумом, яка впроваджуватиме в життя ідеї «батьків партії» М. Драгоманова, М. Павлика і І. Франка, та обрала нову управу під керівництвом «батька» січового руху К. Трильовського⁶⁰. В окремій заяві керівний осередок повідомив, що «партія відтепер називається «Селянською радикальною партією» (СРП). В ряді місцевостей члени СРП створили партійні організації, провели народні віча, засновували селянські спілки»⁶¹.

У відповідь на з'їзді УРП, який відбувся 22–23 березня 1919 р., прийнято рішення про виключення з партії К. Трильовського і заборону видавати в Коломиї часопис «Громадський Голос»⁶². На думку проводу УРП,

своєю роботою на Коломийщині «батько» січового руху розбив сили партії⁶³. Невідомий дописувач офіційного часопису УРП в періоду ЗУНР «Народ» засудив створення партій і партійних організацій повітового характеру, маючи, передусім, на увазі діяльність СРП, називаючи їх «партійками» – «на один повіт, на одне місто»⁶⁴.

Розкол партії поглиблювався, про що відзначали відомі українські громадсько-політичні діячі. Зокрема, член президії УНРади Володимир Бачинський у своїх спогадах зауважив, що друга за впливом (після Української народно-трудова партія) УРП на початку 1920-х рр. перебувала у кризовому стані: «Як партія соціалістична і вільнодумна терпить на відсутність сільської інтелігенції, то є свьященства і учительства. Як партія, що заступає інтереси селянства, не маючи на місці, на селі, відповідної кількості інтелігентних робітників, не здобула доси впливу на загал нашого населення». Автор стверджував, що керівники УРП повинні вирішити, чи в майбутньому вона буде партією представників середньої земельної власності, чи партією сільського пролетаріату. У першому випадку її президія повинна кардинально змінити політичну програму партії, викинувши з її основи «науковий соціалізм», в другому – зняти опору в селі на представників середньої земельної власності⁶⁵.

На території краю з'явилося багато прихильників заснованого наприкінці 1918 р. Селянсько-робітничого союзу (СРС) (В. Гадзінський, О. Устиянович, Д. Дем'янчук, О. Олійник, Т. Чернявський). Коломийські часописи «Січовий Голос» і «Новини» друкували рішення й відозви цієї партійної організації, яка поширювала свої ідеї «зі Станіславівського повіта на цілу Україну, як союз всіх українських селянсько-робітничих організацій цілої України»⁶⁶. За короткий час він став активною політичною організацією, навколо якої гуртувалися ліворадикальні елементи різноманітних напрямків.

За впливи в СРС вели боротьбу українські комуністи (К. Саврич, (Максимович), І. та В. Сірки, В. Гуцайлок, М. Яловий), які перебували в Станіславові у складі відділу Інформаційного бюро Директорії УНР, підпільно вели в краї комуністичну пропаганду, видавали в Коломій газету «Новини». Саме з їх участю 16 лютого 1919 р. була підготовлена програма СРС, прийнята на конференції повітових представників СРС у Станіславові.

О. Карпенко вважав, що саме ця конференція спричинилася до організації Комуністичної партії Східної Галичини⁶⁷.

Українська народно-трудова партія (колишня Українська національно-демократична партія) мала значно слабші позиції на території краю (місцеві лідери – І. Чернявський, З. Скварко, Ю. Колшуняк, І. Ткачук), про що свідчать скликані нею лише двічі збори в Коломій: 26 березня і 18 травня 1919 р. – «в цілі відновлення організації сеїж партії в політичні повіті...»⁶⁸.

Становлення ЗУНР відбувалося у складних зовнішньополітичних умовах. Із перших днів процес українського державотворення наштовхувався на збройний опір поляків, тож необхідно було не допустити в містах і селах анархії, грабунків, національної різни тощо. Порядок мали забезпечити органи охорони суспільного порядку.

На правовій основі відбувалося творення місцевих органів влади. Зокрема, 16 листопада УНРада прийняла «Тимчасовий закон про адміністрацію Західно-Української Народної Республіки», згідно з яким на території ЗУНР залишалося в силі все попереднє австрійське законодавство, якщо воно не суперечило інтересам, суті й цілям Української держави. Всі державні службовці колишньої Австро-Угорської імперії, які хотіли чесно служити Українській державі, склали письмове «приречення» (присягу) і залишилися на своїх місцях. Усі адміністративні органи на території ЗУНР підпорядковувалися Державному секретаріату. У повіті представником та основним органом державної адміністрації був повітовий комісар, якого призначав і звільняв Державний секретар внутрішніх справ. Йому підпорядковувалися повітовий військовий комендант і комендант жандармерії⁶⁹.

На чолі повіту стояв повітовий комісар, якого призначала Національна Рада, а в судових повітових округах – делегати Комісаріату Української Національної Ради.

У листопаді 1918 р. прийнято ще два важливі розпорядження: про створення жандармерії і регулярної армії. Відповідно до розпорядження про створення регулярної української армії вся територія держави теж була поділена на три військові області: А – Львів, Б – Тернопіль, В – Станіславів. Кожна область ділилась на 4 військові округи, які склалися з повітів. Коломийський і Печеніжинський повіти увійшли до складу Коломийсь-

кої округи Станиславівської військової області⁷⁰.

Була оголошена часткова мобілізація до армії чоловіків 1883–1900 рр. народження⁷¹. Окружна військова команда м. Коломиї наказом від 25 листопада 1918 р. склала графік мобілізації мешканців краю, згідно з яким протягом 28 листопада – 7 грудня в шістнадцяти населених пунктах Коломийського і Печеніжинського повітів комісари, керівники громад і священики мали оглянути жителів щодо придатності ведення військової служби. В документі відзначалося, що «всі люди мусять мати з собою щонайменше на 2 дні харчу й приходять по можності у військовим однострою та добрім обуви»⁷².

Часопис «Покутський Вістник» із захопленням писав про загальну мобілізацію місцевого населення до війська: «Усі верстви нашого громадянства прийняли сей заклик з одушевленням. Із сіл напливають ряди селянства, що спішать на оборону своєї волі й своєї землі. Українські залізничники й ученики гімназії готові теж відбутися свій святій обов'язок. Не стало холодним і серце інтелігента ... (який) кидає все й стає в бойові ряди»⁷³.

У першій половині листопада 1918 р. у Коломиї практично заново були сформовані 24-й піхотний полк ім. гетьмана Петра Дорошенка і 36-й піхотний полк ім. гетьмана Івана Мазепи. Окремі їх курені відразу ж були відправлені на фронт проти поляків під Львів, Перемишль, Старе Село і Сокаль. Згодом із коломийських підрозділів сформовано Коломийську бригаду під командуванням підполковника Ф. Тінкеля, яка відзначилася героїчною боротьбою за свободу і незалежність⁷⁴.

У грудні 1918 р. у Коломиї окремим розпорядженням врегульовано структуру і правовий стан окружних військових команд (ОВК), що відповідали за набір та формування збройних сил ЗУНР. ОВК м. Коломиї мала низку обов'язків: забезпечення ладу і спокою в окрузі; формування українського війська з демобілізованих українців чужих армій; виявлення, облік і зберігання військового майна; дислокація війська⁷⁵. 8 грудня 1918 р. комендант Коломийської ОВК довів до відома населення повітів Покуття наказ про дотримання публічного ладу й спокою. Заборонялася торгівля спиртними напоями, було зачинено всі заклади торгівлі ними⁷⁶.

Загалом, Окружна військова команда м. Коломиї вела сувору звітність своїх наказів. У ф.

581 «Колекція документів про діяльність урядів та армій УНР і ЗУНР» ЦДІАЛ України збереглися «Денні прикази» ОВК м. Коломиї від 6 до 9 березня та від 1 квітня до 3 травня 1919 р. (Чч. 65–68, 91–123), в яких подавалася інформація та приймалися накази про діяльність місцевої інтендатури; переведення воїнів піхотних полків ім. гетьмана Петра Дорошенка і булавної сотні з однієї військової частини в іншу, надання їм відпусток, підвищення по військовій службі; формування і роботу старшинських військових курсів та школи новобранців, які дислокувалися в м. Заболотів Снятинського повіту; формування залізничної жандармерії; передача продуктів харчування воїнам; заборона реквізиції ліків у місцевих аптеках тощо⁷⁷. Подібну звітність вело керівництво запасного куреня 36 піхотного полку ім. гетьмана Івана Мазепи в м. Коломиї. З його трьох наказів від 20 лютого (ч. 51), 21 березня (ч. 80), 29 березня (ч. 88) 1919 р. дізнаємося про роботу булавного відділу, робітничої сотні, переведення воїнів з військової частини, надання їм коштів для придбання провіанту, дотримання гігієнічного стану⁷⁸.

Набір до українського війська оголосила Генеральна старшина Українського січового союзу, керована К. Трильовським. Рекрути вдомо проходили спеціальну підготовку, після чого здійснювалася інспекційна перевірка ОВК. Справа передачі січовиків до військових частин УГА погоджувалася з командантом ОВК. У населених пунктах Коломийщини організовувалися вартові чети з старших чоловіків, які проходили військову службу протягом чотирнадцяти днів. У кожному селі й містечку мала працювати січова старшина, яка б інформувала редакцію коломийського часопису «Січовий Голос» про число її членів, кількість відісланих чоловіків до українського війська, а також тих, хто залишився перед відправкою⁷⁹. Перша така сотня УСС прийняла присягу на вірність Українській державі 3 грудня 1918 р. в Коломиї і відправлена на фронт. В Печеніжині на початку грудня дислокувалася Перша Гуцульська козацька сотня імені Юрія Федьковича⁸⁰.

З перших днів українсько-польської війни жителі активно допомагали воїнам УГА. Для організації успішної роботи з потерпілими солдатами функціонувало відділення українського товариства «Червоний хрест» у Коломиї⁸¹. У кожному селі й містечку краю формувалися громадські комітети для збору їжі, одягу, білизни, взуття воїнам УГА. До їх складу

входили священник, учитель, начальник громади та керівник місцевої міліції⁸².

Моральну і матеріальну підтримку отримали воїни 24 піхотного полку ім. гетьмана Петра Дорошенка, сформованого з жителів Покуття, Гуцульщини й Буковини⁸³. Під час святкування Різдвяних свят 1919 р. до військової частини, яка дислокувалася в передмісті Львова (Персенківка й Сихів), приїхала з дарунками інтелігенція й селяни з Коломийщини. Стрілець 24 піхотного полку Василь Ілащук про цю зустріч згадував: «І так незаметно навіть надійшов святий вечір. День радості й мира. Але в нас було радості небогато. А мира ніякого. Бо то був вже п'ятий св. вечір в окопах від 1914 р. тільки що сей не у австрійських а українських окопах. Для то й було трохи радості. З Коломій приїхали були гості до курія інтелігенція й селяни із святочними дарунками та желанями... А смерком приїхали кухні та привезли борщ, кутю, вареники та сушені грушки. Почалась свята вечера а по вечері роздавано святочні дарунки, які збрала Коломийщина. Кождий стрілець дістав дарунк. Зміст дарунків був різнородний. При кождім дарунку був долучений календарик і картка з святочними посланнями: «Веселих свят». А замість адрес на картках були написи: «Борцєві за волю України», «Героєви столиці Льва й Данила», «Стрільцєви – Соколикови» ще й написи «Боріте ся поборете», «Не плачем а мечем», «Не ридай а добувай», «Ти Боже поможи а ти небоже не лежи». А під тим підписи: «Дівчата Покутя», «Коломийські дівчата». Так разом й кутю їли, копали окопи, та били вуши...»⁸⁴. Друга хвиля подарунків жителями Покуття передавалася воїнам УГА перед Великодніми святами⁸⁵.

Однак військово-політична ситуація на Коломийщині була доволі складною. Купець С. Соболевський у березні 1919 р. згадував про непросте становище в Коломийському повіті: «В Коломійі зосереджено 600–700 солдатів. Солдатське харчування тепер дуже погане, солдати виглядають як привиди, платня видається дуже нерегулярно, бракує обмундирування і взуття. Солдати здають з цивільного населення взуття і одяг. Військові власті, діставши з Росії мундири, переодягли місцевих солдатів за козаків і т. п., розголошуючи, що це допомога з російської України. Спочатку молоді хлопці, жадні на здобич, горнулися до війська, але через деякий час, боячись фронту, почали дезертирувати і повертатися

до своїх сіл. Тому-то по селах селяни мають дуже багато зброї. Останнім часом жандармерія намагається роззброїти селян, боячись грабунку і нападу»⁸⁶.

У ході українсько-польської війни сотні жителів Коломийщини не повернулися до рідних домівок. Багато воїнів отримали інвалідність. Округна військова команда м. Коломій, ведучи звітність поранених краян, у «Списі інвалідів, пенсіоністів, ранених, відзначених і т. д., мешкаючих в Коломійі» від 31 березня 1919 р. вказала про 210 містян-інвалідів⁸⁷. Загалом по Коломийському повіту нараховував 521 воїн-інвалід⁸⁸.

За основу організації судової системи взято попередню, австрійську⁸⁹. Державне секретарство судівництва на чолі з О. Бурачинським реформувало судову систему. За розпорядженням урядової установи на території ЗУНР створено судові округи (12) і судові повіти (130). Коломийський і Печеніжинський повіти входили до складу Коломийського судового округу, де проживало 79,2% українців, 8,6% поляків і 12% євреїв. Відповідно до цих даних до Коломийського окружного суду належало обрати 9 суддів (мандат від 40 тис. жителів), з яких 7 українців, по 1 поляку і єврею⁹⁰.

Окремо судова система функціонувала в лавах УГА. З огляду на воєнні дії і на невелику територію ЗУНР, військово-судівництво носило польовий характер. У запіллі існували польові суди в дев'яти містах, де діяли окружні військові команди. Один з таких польових судів перебував при Коломийській ОВК, який у своїй діяльності поширювався на Коломийський, Косівський, Печеніжинський, Снятинський і Городенківський повіти⁹¹. Коли військові частини УГА відступали, польові суди розпускалися. Судді ж працювали у великих містах, контролювали документи військових старшин УГА, аби не загубились у вирі війни: «Кождий ясно видить, що відворот Армії, се нагода для всякого рода «жуліків» (а було їх в нашій Армії дуже много)». М. Левицький стверджував, що на місцях судді дисципліновано ставилися до своєї роботи, часто із загрозою своєму життю і здоров'ю: «Натомість не знаю ні одного військового судді, який би собі на судейськім фаху придбав коники або повну машину грошиків. Ми всі були бідні, як церковні миши, ... в душі не сміли облизувати губ на вид, як деякі панове з иньших бранок живуть вигідно, широко та солодко»⁹².

Українське керівництво намагалося знайти оптимальне рішення щодо розміру оподаткування населення. 28 жовтня 1918 р. член фінансової комісії Сидір Голубович на засіданні львівської делегації Української Національної Ради запропонував скликати окрему нараду у справі податків. У статуті й інструкції для повітових органів Ради, укладених 29 жовтня того ж року, зазначено: «Подбати о зібранє якнайбільше фондів на потреби У.Н.Ради. – В тій цілі виконати окрему інструкцію в справі збирання податків на основі докладно ведених книг. – Тим часом збирати добровільно датки». До надходження конкретної вказівки зі Львова українське керівництво покутських повітів намагалося діяти на власний розсуд. Окружна національна рада в Коломиї ухвалила рішення про необхідність збору податків із тимчасовим затриманням виплати причинків, за винятком грошової допомоги вдовам і сиротам. Урядове рішення з приводу оподаткування було оприлюднене 13 листопада 1918 р. у зверненні «До всіх Відділів і Урядів Податкових Західно-Української Народньої Республіки»⁹³.

Жителів Коломиї й Коломийщини на початку 1919 р. залучено до обговорення земельної реформи, яка вважалася соціально спрямованою й мала допомогти бідним селянам вижити в умовах важких руйнувань, безробіття, голоду і злиднів. В ухвалі зборів делегатів сіл Гвіздечини, які відбулися 12 січня 1919 р. в м. Гвіздець Коломийського повіту, прийнято рішення про відмову українській військовій владі викупувати в селян овес, ячмінь і пшеницю через нестачу збіжжя для весняної посівної кампанії⁹⁴. Комісаріат земельних справ Окружної національної ради приймав ефективні рішення щодо проведення посівної кампанії, в ході обговорення аграрної реформи в лютому-березні 1919 р. організував народні віча в с. Турка, Матіївці, Ценева, Коршів, Остапківці і Балинці Коломийського повіту⁹⁵.

Для ефективного ведення весняної сільськогосподарської кампанії при Окружній національній раді в Коломиї сформований «земельний уряд», який надав 20 самохідних бензинових плугів для обробітку землі. 3 12 лютого 1919 р. відкриті шеститижневі підготовчі курси механіків для роботи з цією технікою⁹⁶.

Тринадцятого квітня 1919 р. Окружною національною радою в Коломиї влаштовано велелюдне віче щодо підтримки земельного за-

кону напередодні його прийняття (14 квітня)⁹⁷. Аграрна реформа була підтримана жителями Покуття на окружному вічі в Коломиї 4 травня 1919 р. після виступу міністра внутрішніх справ ЗО УНР І. Макуха⁹⁸.

На території Покуття діяли повітові харчові управи, підпорядковані Державному секретаріату внутрішніх справ і Головному продовольчому управлінню ЗУНР. До складу кожної з них входили: по одному представнику повітової національної ради і військового гарнізону, повітовий комісар, два – від споживчої кооперації, три – від повітової філії товариства «Сільський господар». На місцях формувалися сільські й міські харчові управи. До складу міської харчової управи входили два представники споживчої кооперації, по одному – від товариства «Сільський господар», Комітету опіки над бідними, робітничих організацій, а також міський комісар. В їх компетенцію входили: замовляти і отримувати від Головного продовольчого управління ЗУНР та Харчового союзу продовольство і насіння; вести статистику населення й, відповідно, запасів продовольства; ухвалювати рішення щодо розподілу і збору продуктів харчування; контролювати діяльність українських кооперативних товариств стосовно продажу харчів⁹⁹.

Розвивався український кооперативний рух. У лютому 1919 р. в Коломиї засновано Окружний союз кооператив, до складу якого ввійшло десять організацій¹⁰⁰. У квітні 1919 р. в місті запрацював «Союз покутських українських кооператив»¹⁰¹. На території краю функціонували крайові кооперативні споживчі і кредитні організації та торговельні спілки, а по селах відновлювали діяльність осередки товариства «Сільський господар» та інших кооперативних товариств¹⁰².

Зауважимо, що у складних умовах державного будівництва й українсько-польської війни продовольча допомога надходила з Наддніпрянської України. Члени Ради, жителі Коломийщини К. Трильовський, П. Лаврук і Г. Дувірак, перебуваючи в лютому 1919 р. у Вінниці, спромоглися отримати від керівництва УНР 27 вагонів збіжжя, муки, цукру, м'ясних консервів. Із привезеного 8 вагонів припало на військо, а решта розділено на Коломийський, Косівський і Печеніжинський повіти¹⁰³.

Кульмінацією національно-визвольних змагань українського народу 1917–1920 рр. було проголошення 9(22) січня 1919 р. у Києві

Акту об'єднання Української Народної Республіки та Західноукраїнської Народної Республіки в єдину державу. 3 січня 1919 р. Національна Рада прийняла ухвалу «Про злуку Західноукраїнської Народної Республіки з Українською Народною Республікою». В ухвалі відзначали: «Українська Національна Рада, виконуючи право самоозначення українського народу, проголошує торжественно з'єдинення з нинішнім днем ЗУНР з УНР в одну, одноцільну, суверенну Народну Республіку»¹⁰⁴. На підтримку рішень Ради з 5 січня 1919 р. у містах і селах Коломийщини пройшли багатотисячні віча. Крім цього, на велелюдних вічах обговорювали найважливіші проблеми політичного, національного і господарського життя – земельної реформи, виборчого закону, зовнішньополітичного становища.

Одним з перших кроків пропагування соборності українських земель на Покутті стало заснування в лютому 1919 р. коломийської філії Інформаційного бюро Директорії УНР, яка за рахунком у Східній Галичині була третім осередком після Станиславова і Тернополя¹⁰⁵. Цьому передувала поїздка директора коломийського товариства «Чорногора» М. Велигорського на початку 1919 р. до Києва. Він звернувся до центрального Інформаційного бюро Директорії УНР з проханням надати жителям Покуття літературу з Наддніпрянської України та встановити добровільний зв'язок з Коломиєю. Керівництво УНР передало велику кількість популярних книг, часописів і відозв та запевнило, що допоможе заснувати відділ інформаційного агентства в Коломиї¹⁰⁶. Пресове агентство мало на меті вести серед громадянства Покуття, Закарпаття і Буковини інформаційно-агітаційну роботу. Серед завдань були поставлені такі: подавати об'єктивну інформацію про перебіг політичних подій; пояснювати й розповсюджувати накази й закони УНР та ЗО УНР; через тлумачення законів допомагати діяльності українських організацій на місцях; інформувати про всі справи урядового, національно-державного та політично-економічного характеру. Коломийська філія створила агентурні осередки в Коломиї, Гвіздці, Печеніжині, Яблоніві, Снятині, Заболотові, Городенці, Обертині, Косові, Кутах і Жаб'ї¹⁰⁷; планувала видавати інформаційний часопис для селянства і робітництва краю; у міру потреби друкувати популярні видання на актуальні теми, організу-

вати на території покутських повітів популярні відчити, бібліотеки¹⁰⁸. Результатом перших днів діяльності коломийського відділу Інформаційного бюро Директорії УНР стало видання інформаційного щоденника «Новини».

У результаті проведеної роботи автор прийшов до висновків, які зводяться до таких положень:

– Будучи під впливом національного державотворення Наддніпрянської України, жителі Коломийщини активно долучилися до політичної боротьби за державність західних українців. Напередодні Листопадової революції 1918 р. на західноукраїнських землях у краї проходили народні віча на честь проголошення самостійності УНР, підписання Берестейського мирного договору, підтримку ідеї об'єднання з Наддніпрянською Україною.

– Практично без збройної боротьби встановлено українську владу в Коломиї та інших містечках і селах краю. Дотримуючись норм офіційного законодавства ЗУНР, на Коломийщині функціонували українські органи влади. Активністю відзначалася Окружна національна рада в Коломиї. На її сесіях розглядалися питання соборності України, народногосподарського і суспільно-політичного характеру в краї.

– У партійно-політичній сфері населення краю підтримувало радикалів. В УРП виділилася опозиційна до офіційного проводу «Селянсько-радикальна партія» (Покутська група) К. Трильовського, яка через відновлену в Коломиї газету «Громадський Голос» і конференцію 5 лютого 1919 р. проголосила себе загальнопартійним форумом, дотримуючись ідей М. Драгоманова, М. Павлика і І. Франка. На території краю через друкування в коломийській газеті відозв та прокламацій з'явилося багато прихильників заснованого Селянсько-робітничого союзу – своєрідної предтечі Комуністичної партії Східної Галичини. Значно слабшими на території Покуття були позиції Української народно-трудової партії.

– Забезпечено процес формування й діяльності місцевих правоохоронних органів та збройних сил. Після прийняття в листопаді 1918 р. центральними органами влади ЗУНР двох важливих постанов – про створення жандармерії і регулярної армії – на Коломийщині чітко виконувалися розпорядження мобілізаційного характеру. В умовах українсько-польської війни на фронт відправлені

24-й піхотний полк ім. гетьмана Петра Дорошенка і 36-й стрілецький полк ім. гетьмана Івана Мазепи. Набір до українського війська здійснювала також Генеральна старшина Українського січового союзу. З перших днів війни жителі Покуття активно допомагали воїнам УГА, передавали все необхідне для фронту.

– Обговорювалися і втілювалися в життя питання народногосподарського характеру, особливо турбувало краян вирішення земельного питання. Жителі Покуття на початку 1919 р. долучилися до розгляду аграрної реформи, яка вважалася соціально спрямованою й мала допомогти збідованим селянам вижити в умовах важких руйнувань, безробіття, голоду й злиднів. На народних вічах, зібраннях селян, насамперед, турбувало два питання: виконання весняної посівної кампанії та правильного розподілу землі між багатшими і біднішими громадянами держави. Для більш ефективного ведення засівів при українських повітових національних радах створені земельні відділи (комітети). Діяли повітові харчові управи, які контролювали надходження продовольства на територію Покуття. Продовольча допомога надходила також з Наддніпрянської України.

На жаль, через обмежені рамки дослідницької праці і брак документальних джерел не вдалося: висвітлити взаємини українців з іншими етнічними спільнотами у суспільно-політичній і національно-культурній сфері: показати всі напрямки роботи жителів Покуття стосовно вирішення проблеми соборності і єдності українських земель. Доцільно опублікувати виявлені маловідомі документи з питань державного будівництва краю досліджуваного часу.

¹ Tsentralnyi derzhavnyi arkhiv vyshchykh orhaniv vlady ta upravlinnia Ukrainy (dali – TsDAVO Ukrainy). – F. 3521 Ukrainy viiskovy tabir v Yozefovi. Kulturno-prosvitnyi kruzok. – Op. 2. – Spr. 168. Zapysky otamana Ukrainkoho Halyskoho viiska Stefaniva «Pershi dni lystopada 1918 r.». Mashynopys. Sichen 1923 r. – 63 ark.

² Tam samo. – Spr. 157. Stattia Levytskoho M. «Viiskove sudivnytstvo v UHA». Rukopys. 28 liutoho 1921 r. – 7 ark.

³ Tam samo. – Spr. 156. Spohady Ilashchuka V. «24-y polk pikhoty im. hetmana Doroshenka P.». Rukopys. Zhovten 1921 r. – 55 ark.

⁴ Tsentralnyi derzhavnyi istorychnyi arkhiv Ukrainy, m. Lviv (dali – TsDIAL Ukrainy). – F. 146 Halysyiskoe namestnychestvo, hor. Lvov. – Op. 4. – Spr. 5193. Materyaly o protestakh Ukrainkoho naseleniya Halysyuy protyv okkupyrovanyia Zapadnoi Ukrainy polskymy burzhuaznymy vlastiamy (protesty, otchety, donesenyia y dr.). 1916–1918 hh. – 173 ark.

⁵ Tam samo. – F. 581 Kolektsiia dokumentiv pro diialnist uriadiv i armii Ukrainkoi Narodnoi Respubliky ta Zakhidnoukrainskoi Narodnoi Respubliky. 1914–1939 rr. – Op. 1. – Spr. 96 Zakonoproekty, rozporiadzhennia ta obizhnyky uriadu ZUNR pro derzhavnu administratsiiu, vybory do seimu ZUNR, zemelnu ta hroshovu reformy, oplatu vchyteliv ta in., 1918–1919 rr. – 65 ark.

⁶ Tam samo. – Spr. 123. Spohady chlena prezidii UNRady [Volodymyra Bachynskoho] pro diialnist uriadu ZUNR u 1918–1919 rr. ta ohliad politychnoi diialnosti ukrainskykh partii Skhidnoi Halychyny za 1920–1923 rr. 1 lystopada 1918 r. – 1923 r. – 13 ark.

⁷ Tam samo. – Spr. 146. Nakazy ta operatyvni zvity nachalnoi intendantury Halyskoi armii pry KEA [Komandi etapu armii] ta okruzhnykh komanduvan v Kolomyi, Sambori ta Chortkovi. Berezen 1919 r. – zhovten 1919 r. – 143 ark.

⁸ Tam samo. – Spr. 157. Spysky invalidiv b. avstriiskoi armii v hromadakh Kolomyiskoho povitu. Berezen 1919 r. – kviten 1919 r. – 139 ark.

⁹ Archiwum państwowe w Przemyślu. – Zesp. 577 Zbiór szczątków jednostek i instytucji wojskowych w zasobie AP w Przemyślu. – Sygn. 47. Zapasnyj kuriń 36 pp. im. Hetmana Mazepy w Kołomyji [Batalion zapasowy 36 Pułku Piechoty im. Hetmana Mazepy w Kołomyji]. [Rozkazy]. 1919 r. – 5 k.

¹⁰ Visnyk Derzhavnoho Sekretariatu Viiskovykh Sprav. – 1918. – Ch. 1. – 1 hrudnia; Vistnyk derzhavnykh zakoniv i rozporiadkiv Zakhidnoi Oblasty Ukrainkoi Narodnoi Respubliky. – 1919. – Vyp. 1–12; Zbirnyk zakoniv, rozporiadkiv ta obizhnykiv proholoshenykh Derzhavnym Sekretariatom Zakh.-Ukr. N. R. – Stanyslaviv, 1918. – 26 s.

¹¹ Bemko V. Lystopadovi dni v Kolomyi / V. Bemko // Litopys Kolomyiskyi. – Kolomyia, 1993. – 23 s.

¹² Velyhorska M. Moi spomyny pro Serafyntsi, Horodenku ta Lystopadovi zryv / M. Velyhorska // Horodenshchyna. Istorychno-memuarnyi zbirnyk. – Niu-York ; Toronto ; Vinnipeh, 1978. – S. 172–176

¹³ Vorobets V. 1 padolysta 1918 r. u Kolomyi / V. Vorobets // Ukrainyky skytalets. – 1920. – № 1. – S. 19–23.

¹⁴ Kuzych I. Lystopadovi dni v Kolomyi / I. Kuzych // Kolomyia y Kolomyishchyna. Zbirnyk spomyniv i statei pro nedavnie mynule. – Filadelfiia : Vydannia Komitetu Kolomyian, 1988. – S. 759–763.

¹⁵ Kovalskyi R. Otyniia / R. Kovalskyi // Almanakh Stanyslavivskoi zemli. Zbirnyk materiiialiv do istorii Stanyslavova i Stanyslavivshchyny. – Niu-York ; Toronto ; Miunkhen, 1975. – T. 1. – S. 916–920.

¹⁶ Zakhidno-Ukrainska Narodna Respublika. 1918–1923: Istoriia / [vidp. red. O. Karpenko]. – Ivano-Frankivsk : Siversiia, 2001. – 627 s.; Karpenko O. Lystopadova 1918 roku natsionalno-demokratychna revoliutsiia na zakhidnoukrainskykh zemliakh / O. Karpenko // Ukrainyky istorychnyi zhurnal. – 1993. – № 1. – S. 18–21.

¹⁷ Velykochyi V. Dzherela do vyvchennia derzhavnoho budivnytstva v ZUNR / V. Velykochyi. – Ivano-Frankivsk: Plai, 2003. – 278 s.; Yoho zh: Natsionalno-politychni protsesy na Pokutti v period ZUNR / V. Velykochyi // Kolomyia davnia i nova: miska tsyvilizatsiia v istorii ta kulturi: materialy rehionalnoi naukovo-teoretychnoi konferentsii, prysviachenoii 600-richehiu nadannia Kolomyi mahdeburzskoho prava (Kolomyia, 27 zhovtnia 2005 r.) / [za red. I. Monolatiia]. – Kolomyia : Vik, 2005. – S. 77–91.

¹⁸ Krasivskyi O. Skhidna Halychyna i Polshcha v 1918–1923 rr.: problemy vzaiemovidnosyn / O. Krasivskyi. – Kyiv : V-vo UADU, 1998. – 304 s.

- ¹⁹ Kuhutiak M. Halychyna: storinky istorii. Narys suspilno-politychnoho rukhu (XIX – 1939 r.) / M. Kuhutiak. – Ivano-Frankivsk, 1993. – 200 s.; Yoho zh: Istoriiia ukrainskoi natsional-demokratii (1918–1929) / M. Kuhutiak. – Kyiv ; Ivano-Frankivsk : Plai, 2002. – T. 1. – 536 s.
- ²⁰ Lytvyn M. Ukrainsko-polska viina 1918–1919 / M. Lytvyn. – Lviv : NAN Ukrainy, In-t ukrainoznavstva im. I. Krypiakevycha ; In-t Tsentralno-Skhidnoi Yevropy, 1998. – 488 s.
- ²¹ Lytvyn M. Istoriiia ZUNR / M. Lytvyn, K. Naumenko. – Lviv : NAN Ukrainy, In-t ukrainoznavstva im. I. Krypiakevycha, 1995. – 368 s.
- ²² Makarchuk S. Ukrainka Respublika halychan. Narys pro ZUNR / S. Makarchuk. – Lviv : Svit, 1997. – 192 s.
- ²³ Monolatii I. «Tiazhko vpany u kaidany, umyrat v nevoli – a shche hirshe spaty, spaty i spaty na voli» (do pochatkiv ukrainsko-yevreiskoho dialohu na Pokutti u konteksti stanovlennia Zakhidnoukrainskoi Narodnoi Respubliky) / I. Monolatii // Naukovi pratsi istorychnoho fakultetu Zaporizkoho derzhavnogo universytetu. – Zaporizhzhia : Dyvo, 2000. – Vyp. XII. – S. 50–59; Yoho zh. Pokuttia u konteksti borotby halytskykh ukrainsiv za derzhavnu nezalezhnist (1918–1919 rr.): sotsialne ta indyvidualne yak model poshuku natsionalno-istorychnoi svidomosti / I. Monolatii // Nad Wislą i Dnieprem: Polska i Ukraina w przestrzeni europejskiej – przeszłość i teraźniejszość. – Toruń ; Kijów, 2003. – S. 93–107 (Seria: Stosunki Międzynarodowe i Globalny Rozwój. Nr 2.).
- ²⁴ Pavlyshyn O. Orhanizatsiia tsyvilnoi vlady ZUNR u povitakh Halychyny (lystopad–hruden 1918 roku) / O. Pavlyshyn // Ukraina moderna. – Lviv, 1999. – Ch. 2–3. – S. 132–139.
- ²⁵ Monolatii I. Kolomyia v chasy Zakhidno-Ukrainskoi Narodnoi Respubliky / I. Monolatii. – Kolomyia, 2000. – 80 s.
- ²⁶ Ukrainske slovo. Politychnyi, ekonomichno-suspilnyi chasopys. – 1918. – 10 bereznia; Zakhidno-Ukrainska Narodna Respublika. 1918–1923. Dokumenty i materialy: u 5-ty t. / [vidp. red., avtor peredm. O. Karpenko] / [uklad.: O. Karpenko, K. Mytsan]. – Ivano-Frankivsk: Lileia-NV, 2001. – T. 1: Lystopadova 1918 r. natsionalno-demokratychna revoliutsiia. Proholoshennia ZUNR. – S. 96–97.
- ²⁷ TsDIAL Ukrainy. – F. 146. – Op. 4. – Spr. 5193. – Ark. 159.
- ²⁸ Tam samo. – Ark. 168.
- ²⁹ Tam samo. – Ark. 170, 171.
- ³⁰ Pechenizhyn, 28 veresnia 1918 r. // Dilo. – 1918. – 4 zhovtnia.
- ³¹ Ukrainka Natsionalna Rada // Tam samo. – 20 zhovtnia.
- ³² Proholoshennia Ukrainkoi Derzhavy // Tam samo. – 22 zhovtnia.
- ³³ Kuzma O. Lystopadovi dni 1918 r. / O. Kuzma. – Lviv: Chervona Kalyna, 1931. – S. 57.
- ³⁴ Zakhidno-Ukrainska Narodna Respublika. 1918–1923: Istoriiia ... – S. 117–118.
- ³⁵ Vorobets V. 1 padolysta 1918 r. u Kolomyi ... – S. 19–20.
- ³⁶ Tam samo. – S. 19–20.
- ³⁷ Zakhidno-Ukrainska Narodna Respublika. 1918–1923: Istoriiia ... – S. 119.
- ³⁸ Zmina pravlinia v Kolomyi // Pokutskyi Vistnyk. – 1918. – 10 padolysta. – Ch. 1. – S. 6.
- ³⁹ Dilo. Vydannia vydavnychoi spilky «Dilo». – 1918. – 6 lystopada.
- ⁴⁰ Velyhorska M. Moi spomyny ... – S. 175.
- ⁴¹ Vorobets V. 1 padolysta 1918 r. u Kolomyi ... – S. 22.
- ⁴² D. M. Lystopadovi dni v Kolomyi / D. M. // Kolomyia y Kolomyishchyna. Zbirnyk spomyniv i statei pro nedavnie mynule. – Filadelfiia : Vydannia Komitetu Kolomyian, 1988. – S. 751.
- ⁴³ Tam samo.
- ⁴⁴ Vid ukrainskoi «Okruzhnoi Natsionalnoi Rady» v Kolomyi // Pokutskyi Vistnyk. – 1918. – 17 padolysta. – Ch. 3. – S. 3.
- ⁴⁵ Iz Kolomyi. Zasadannia II-oi Sesii Okruzhnoi Natsionalnoi Rady // Pokutskyi Vistnyk. – 1918. – 8 hrudnia. – Ch. 8. – S. 3; II. Sesiia Okruzhnoi Natsionalnoi Rady v Kolomyi // Sichovyi Holos. – 1918. – 7 hrudnia. – Ch. 3. – S. 7.
- ⁴⁶ U Kolomyi. III. Sesiia Okruzhnoi natsionalnoi rady v Kolomyi // Pokutskyi Vistnyk. – 1918. – 26 hrudnia. – Ch. 13. – S. 3; III. Sesiia Okruzhnoi Natsionalnoi Rady v Kolomyi // Sichovyi Holos. – 1918. – 29 hrudnia. – Ch. 6. – S. 4; III. Sesiia Okr. Natsionalnoi Rady v Kolomyi // Pokutskyi Vistnyk. – 1919. – 5 sichnia. – Ch. 2. – S. 2–3.
- ⁴⁷ IV. Sesiia Okruzhnoi Natsionalnoi Rady v Kolomyi // Pokutskyi Vistnyk. – 1919. – 16 sichnia. – Ch. 4. – S. 1; Zhyttia Pokuttia. Ofitsiialnyi zvit iz IV-oi Sesii Okruzhnoi Natsionalnoi Rady v Kolomyi // Pokutskyi Vistnyk. – 1919. – 23 sichnia. – Ch. 6. – S. 3–4; Monolatii I. Kolomyia v chasy Zakhidno-Ukrainskoi Narodnoi Respubliky ... – S. 23.
- ⁴⁸ V. sesiia Okruzhnoi natsionalnoi Rady v Kolomyi // Pokutskyi Vistnyk. – 1919. – 23 liutoho. – Ch. 15. – S. 2.
- ⁴⁹ Ofitsiialne spravozdannia z V. sesii Okruzhnoi Natsionalnoi Rady // Pokutskyi Vistnyk. – 1919. – 2 marta. – Ch. 17. – S. 2; Z kraiu. Pokuttia. Kolomyia. (V. Sesiia Okruzhnoi Nats. Rady) // Republika. – 1919. – 15 marta. – Ch. 36. – S. 3.
- ⁵⁰ VI. sesiia Okruzhnoi Natsionalnoi Rady v Kolomyi // Pokutskyi Vistnyk. – 1919. – 13 marta. – Ch. 20. – S. 1.
- ⁵¹ S. G. Zvit z VI. sesii N Rady v Kolomyi z dnia 21 marta 1919 / S. G. // Pokutskyi Vistnyk. – 1919. – 27 marta. – Ch. 24. – S. 3.
- ⁵² Pershe zasadannia «Prybichnoi Rady» mista Kolomyi // Pokutskyi Vistnyk. – 1918. – 15 hrudnia. – Ch. 10. – S. 2–3.
- ⁵³ Monolatii I. Kolomyia v chasy Zakhidno-Ukrainskoi Narodnoi Respubliky ... – S. 23; Yoho zh: Petliura buv u Kolomyi / Ivan Monolatii // Visnyk Kolomyi. – 1996. – 1996. – 16 lypnia.
- ⁵⁴ Zhyttia Pokuttia. Nachalnyi vozhd halytskoi armii v Kolomyi // Pokutskyi Vistnyk. – 1919. – 27 tsvitnia. – Ch. 34. – S. 3.
- ⁵⁵ Kovalskiy R. Otyniia ... – S. 918.
- ⁵⁶ Kuzych I. Lystopadovi dni v Kolomyi ... – S. 759.
- ⁵⁷ Chubatyi M. Derzhavnyi lad na Zakhidnii Oblasty Ukrainkoi Narodnoi Respubliky / M. Chubatyi. – Lviv, 1921. – S. 21–24.
- ⁵⁸ Zakhidno-Ukrainska Narodna Respublika. 1918–1923: Istoriiia ... – S. 233.
- ⁵⁹ Hromadskiy holos. Orhan «Selianskoi radykalnoi partii». – 1919. – 15 liutoho.
- ⁶⁰ Do novoho dila // Hromadskiy holos. – 1919. – 19 liutoho; Novynky. Partiina konferentsiia ukrainskykh radykaliv vidbulasia dnia 16. liutoho s. r. v Kolomyi ... // Nove zhyttia. – 1919. – 26 liutoho. – Ch. 45. – S. 2.
- ⁶¹ Zakhidno-Ukrainska Narodna Respublika. 1918–1923: Istoriiia ... – S. 233; Narod i narodna vlada // Sichovyi Holos. – 1919. – 1 liutoho. – Ch. 5. – S. 2; Do selian i robotnykiv Pokuttia! // Sichovyi Holos. – 1919. – 1 liutoho. – Ch. 5. – S. 4.
- ⁶² Zizd ukrainskoi radikalnoi partii v Stanislavovi // Novyny. Informatsiinyi shchodennyk. – 1919. – 26 marta. –

Ch. 12. – S. 1–2. – S. 2; Vykliuchennia dra Kyryla Trylovskoho z partii // Narod. Radykalna politychna chasopys. – 1919. – 30 marta. – Ch. 6. – S. 2; Kraievyi deliegatskyi zizd ukr. radykalnoi partii. UPB. Prodovzhennia. Stanyславiv, 23. III. // Republyka. – 1919. – 27 marta. – Ch. 46. – S. 3–4.

⁶³ Kraievyi Zizd U.R.P. // Narod. Radykalna politychna chasopys. – 1919. – 30 marta. – Ch. 6. – S. 3–4. – S. 3; Kraievyi zizd U.R.P. (Prodovzhennie). Sud nad drom Trylovskym // Narod. Radykalna politychna chasopys. – 1919. – 6 kvitnia. – Ch. 7. – S. 3–4.

⁶⁴ Partiine zhyttia // Narod. Radykalna politychna chasopys. – 1919. – 23 marta. – Ch. 5. – S. 2–3.

⁶⁵ TsDIAL Ukrainy. – F. 581. – Op. 1. – Spr. 123. – Ark. 10.

⁶⁶ Seliansko-robotnychi Soiuz // Sichovy Holos. – 1919. – 6 sichnia. – Ch. 1. – S. 7; D.[emianchuk] D. Hurtuite sia v Seliansko-robotnychi Soiuzu / Dmytro Demianchuk // Sichovy Holos. – 1919. – 19 sichnia. – Ch. 3. – S. 1; Seliansko-robotnychi zizd // Novyny. Informatsiinyi shchodennyk. – 1919. – 1 kvitnia. – Ch. 17. – S. 1–2; 2 kvitnia. – Ch. 18. – S. 1–2.

⁶⁷ Zakhidno-Ukrainska Narodna Respublika. 1918–1923: Istoriiia ... – S. 239.

⁶⁸ Oholosy. Narada pryklonnykiv natsionalno-demokratychnoi partii sudovykh povitv Kolomyia y Pechenizhyn ... // Novyny. Informatsiinyi shchodennyk. – 1919. – 24 marta. – Ch. 10. – S. 2. Zhyttia Pokuttia. Organizatsiinyi zbory ukr. Narodn. trudovoi partii // Pokutskyi Vistnyk. – 1919. – 11 maia. – Ch. 39. – S. 3.

⁶⁹ Zbirnyk zakoniv, rozporiadkiv ta obizhnykiv ... – S. 5–7.

⁷⁰ Zbirnyk zakoniv, rozporiadkiv ta obizhnykiv ... – S. 2; Rozporiadky Derzhavnogo Sekretariatu viiskovykh sprav z dnia 13. padolysta 1918 // Tovmatski Visty. Orhan povitovoho komisariatu Ukrainskoi Natsionalnoi Rady v Tovmachy. – 1918. – 20 padolysta. – Ch. 2.

⁷¹ Rozporiadky Derzhavnogo Sekretariatu Viiskovykh Sprav z dnia 13 padolysta 1918 // Stanyславivskyi Holos. Uriadovi chasopys Povitovoi Ukrainskoi Natsionalnoi Rady. – 1918. – 22 padolysta.

⁷² Uriadova chastyna. (Opovistky oholosheni na sim misti maiut sylu zakona y oboviazuiut usikh horozhan kolomyiskoi oblasti). Ch. 669. Do hromadskykh komisariv, hromadskykh rad, hromadskykh orhanizatsii, parokhiialnykh uriadiv // Pokutskyi Vistnyk. – 1918. – 28 padolysta. – Ch. 6. – S. 3.

⁷³ Pokutskyi Vistnyk. – 1918. – 4 hrudnia; Monolatii I. Kolomyia v chasy Zakhidno-Ukrainskoi Narodnoi Respubliki ... – S. 19.

⁷⁴ Zakhidno-Ukrainska Narodna Respublika. 1918–1923: Istoriiia ... – S. 119–120.

⁷⁵ Monolatii I. Kolomyia v chasy Zakhidno-Ukrainskoi Narodnoi Respubliki ... – S. 19.

⁷⁶ Uriadove zariadzhennia // Pokutskyi Vistnyk. – 1918. – 19 hrudnia. – Ch. 11. – S. 3–4; Sichovy holos. – 1918. – 12 hrudnia; Oholoshennia. Do vidomosty naseleennia okruha: Kolomyia, Kosiv. Pechenizhyn, Sniatyn i Horodenka. Ch. 1635. Kolomyia, dnia 8-ho hrudnia 1918 // Sichovy Holos. – 1918. – 12 hrudnia. – Ch. 4. – S. 8.

⁷⁷ TsDIAL Ukrainy. – F. 581. – Op. 1. – Spr. 146. – Ark. 7–47.

⁷⁸ Archiwum państwowe w Przemyślu. – Zesp. 577. – Sygn. 47. – 5 k.

⁷⁹ Pozir Sichy! // Sichovy Holos. – 1918. – 20 padolysta. – Ch. 1. – S. 4; Poklyk povitovoi «Sichy» v Kolomyi do vsikh

Sichy Kolomyiskoho i Pechenizhynskoho povita // Sichovy Holos. – 1918. – 20 padolysta. – Ch. 1. – S. 4–5.

⁸⁰ Novynky. V Kolomyi. V Pechenizhyni // Sichovy Holos. – 1918. – 7 hrudnia. – Ch. 3. – S. 8; Novynky. Zaprysiashennia Ukrainskoho Viiska v Kolomyi // Nove zhyttia. – 1918. – 19 hrudnia. – Ch. 19. – S. 2; Novynky. Persha Hutsulska Sotnia zahostyla 1. s. m. do Pechenizhyna // Nove zhyttia. – 1918. – 19 hrudnia. – Ch. 19. – S. 2.

⁸¹ Zhyttia Pokuttia. Iz Ukrainsk. Chervonoho Khresta v Kolomyi // Pokutskyi Vistnyk. – 1919. – 6 liutoho. – Ch. 10. – S. 3–4.

⁸² Do Naseleennia Okruha: Kolomyia, Kosiv, Sniatyn, Pechenizhyn i Horodenka // Pokutskyi Vistnyk. – 1918. – 19 hrudnia. – Ch. 11. – S. 1; Do Naseleennia Okruha: Kolomyia, Kosiv, Sniatyn, Pechenizhyn i Horodenka // Sichovy Holos. – 1918. – 21 hrudnia. – Ch. 5. – S. 4.

⁸³ Ukrainski spravy. Rizdviani darunky dlia ukrainskykh zhovniriv v poli // Pokutskyi Vistnyk. – 1918. – 29 hrudnia. – Ch. 14. – S. 2; Zhyttia Pokuttia. Sviatochni dary na fronti // Pokutskyi Vistnyk. – 1919. – 12 sichnia. – Ch. 3. – S. 3; Zhyttia Pokuttia. Podiaka za sviatochni dary // Pokutskyi Vistnyk. – 1919. – 23 sichnia. – Ch. 6. – S. 4.

⁸⁴ TsDAVO Ukrainy. – F. 3521. – Op. 2. – Spr. 156. – Ark. 8 zv., 9, 9 zv.

⁸⁵ Poklyk do hromadian Pokuttia s spravi sviatochnykh darunkiv dlia ukr. armii // Pokutskyi Vistnyk. – 1919. – 10 tsvitnia. – Ch. 28. – S. 1.

⁸⁶ Derzhavnyi arkhiv Lvivskoi oblasti (dali – DALO). – F. 274. – Op. 1. – Spr. 38. – Ark. 116–117.

⁸⁷ TsDIAL Ukrainy. – F. 581. – Op. 1. – Spr. 157. – Ark. 90–104.

⁸⁸ Tam samo. – Ark. 105–139.

⁸⁹ Zbirnyk zakoniv, rozporiadkiv ta obizhnykiv ... – S. 4–5.

⁹⁰ TsDIAL Ukrainy. – F. 581. – Op. 1. – Spr. 96. – Ark. 20–21.

⁹¹ Viiskova Komanda Okruzhna v Kolomyi. Opovishchennia // Pokutskyi Vistnyk. – 1918. – 15 hrudnia. – Ch. 10. – S. 3–4.

⁹² TsDAVO Ukrainy. – F. 3521. – Op. 2. – Spr. 157. – Ark. 2, 2 zv., 4.

⁹³ Zakhidno-Ukrainska Narodna Respublika, 1918–1923: iliustrovana istoriiia. – Lviv ; Ivano-Frankivsk : Manuskrypt–Lviv, 2008. – S. 205.

⁹⁴ Zhyttia Pokuttia. Z Hvozdechchyn // Pokutskyi Vistnyk. – 1919. – 16 sichnia. – Ch. 4. – S. 4.

⁹⁵ Povitovyi Zemelnyi Komisariat u Kolomyi. Do vsikh Zemelnykh Komitetiv ta Hromadskykh nachalstv v poviti // Pokutskyi Vistnyk. – 1919. – 13 tsvitnia. – Ch. 29. – S. 4; Zhyttia Pokuttia. Vichevyi rukh // Pokutskyi Vistnyk. – 1919. – 16 marta. – Ch. 21. – S. 2–3; Zhyttia Pokuttia. Vichevyi rukh // Pokutskyi Vistnyk. – 1919. – 13 tsvitnia. – Ch. 29. – S. 3; Visty Kolomyiskoi Filii Tsentralnogo Informatsiynoho Biura pry Dyrektorii Ukr. Narodn. Respubliki. V sud. okruzi Hvozdetv spokii // Novyny. Informatsiinyi shchodennyk. – 1919. – 27 marta. – Ch. 13. – S. 2.

⁹⁶ Zhyttia Pokuttia. Pid rozvahu khliborobam ta invalidam // Pokutskyi Vistnyk. – 1919. – 6 liutoho. – Ch. 10. – S. 3; Shkola dlia mekhanikiv // Pokutskyi Vistnyk. – 1919. – 13 liutoho. – Ch. 12. – S. 4.

⁹⁷ Zhyttia Pokuttia. Viche v Kolomyi // Pokutskyi Vistnyk. – 1919. – 15 tsvitnia. – Ch. 30. – S. 3; Zemelnyi zakon dlia Zakhidnoi Oblasty Ukrainskoi Narodnoi Respubliki, ukhvaleny Ukr. Nats. Radoiu dnia 14 kvitnia 1919 // Pokutskyi Vistnyk. – 1919. – 24 tsvitnia. – Ch. 33. – S. 2–3.

⁹⁸ Okruzhne viche v Kolomyi // Pokutskyi Vistnyk. – 1919. – 8 maia. – Ch. 38. – S. 1–3. – S. 1; Vichevyi rukh. Okruzhne viche v Kolomyi // Narod. Radykalna politychna chasopys. – 1919. – 9 maia. – Ch. 19. – S. 3; Do oborony! Mova D. S. D-ra I. Makukha na okruzhnim vichu v Kolomyi // Republika. – 1919. – 13 maia. – Ch. 83. – S. 1.

⁹⁹ Instruksiiia do otvorennia diialnosti povitovykh, selskykh, mistechkovykh i miiskykh Kharchevykh Uprav // Pokutskyi Vistnyk. – 1919. – 20 liutoho. – Ch. 14. – S. 2–3; Spravy Kharchevi. Ch. 3603 19 Do vsikh hromadskykh Uriadiv v poviti // Tovmatski Visty. Orhan povitovoho komisariatu Ukrainskoi Natsionalnoi Rady v Tovmachy. – 1919. – 21 (8) berezillia. – Ch. 10. – S. 1; Uriadovyi viddil. Rozporiadok Rady Derzhavnykh Sekretariv z d. 17. liutoho 1919 r. v kharchevykh spravakh // Republika. – 1919. – 21 liutoho. – Ch. 17. – S. 1; Uriadovyi viddil. Rozporiadok Derzhavnoho Sekretaria vnutrishnikh sprav z dnia 17. liutoho 1919 r. v spravi organizatsii kharchevykh uprav // Republika. – 1919. – 21 liutoho. – Ch. 17. – S. 1–2; Uriadovyi viddil. Rozporiadok Derzhavnoho Sekretariatu zemelnykh i vnutrishnikh sprav z dnia 21. liutoho 1919 v spravi prymusovoi upravly zemli na rik 1919 // Republika. – 1919. – 23 liutoho. – Ch. 19. – S. 1–2.

¹⁰⁰ Zhyttia Pokuttia. Kooperatyvnyi rukh // Pokutskyi Vistnyk. – 1919. – 20 liutoho. – Ch. 14. – S. 4.

¹⁰¹ Zhyttia Pokuttia. Yul. K. Kooperatyvnyi rukh v Kolomyishchyni / Yul. K. // Pokutskyi Vistnyk. – 1919. – 10 tsvitnia. – Ch. 28. – S. 3–4.

¹⁰² Zhyttia Pokuttia. Vidnovlennia chyt. «Prosvity» i osnovannia kruzhka «Silskoho Hospodaria» v Diatkiivtsiakh // Pokutskyi Vistnyk. – 1919. – 20 liutoho. – Ch. 14. – S. 4; Osnovni zbory kooperatyvy v Slobidtsi // Pokutskyi Vistnyk. – 1919. – 20 tsvitnia. – Ch. 31–32. – S. 7.

¹⁰³ Kharchi dlia Pokuttia // Hromadskyi holos. – 1919. – 22 bereznia.

¹⁰⁴ Nova Rada. – 1919. – 24 sichnia; Ukhvala Ukrainskoi Natsionalnoi Rady z dnia 3. sichnia 1919 r. pro zluku Zakhidno-Ukrainskoi Narodnoi Republiky z Ukrainskoi Narodnoi Respublykoi // Vistnyk derzhavnykh zakoniv i rozporiadkiv Zakhidnoi Oblasty Ukrainskoi Narodnoi Respubliky. – 1919. – 31 sichnia. – Vyp. 1. – S. 1.

¹⁰⁵ Zhyttia Pokuttia. Informatsiine biuro // Pokutskyi Vistnyk. – 1919. – 23 liutoho. – Ch. 15. – S. 3.

¹⁰⁶ Zhyttia Pokuttia. Sprava zasnuvannia filii «Informatsiinoho Biura» // Pokutskyi Vistnyk. – 1919. – 16 liutoho. – Ch. 13. – S. 4.

¹⁰⁷ Visty Filii Tsent. Infor. Biura v Kolomyi [Kuty, Hvizdets, Horodenka, Yabloniv] // Pokutskyi Vistnyk. – 1919. – 9 marta. – Ch. 19. – S. 4; Visty Filii Tsent. informatsiinoho Biura v Kolomyi. Ahentura Zabolotiv // Pokutskyi Vistnyk. – 1919. – 13 marta. – Ch. 20. – S. 3; Visty Kolomyiskoi Filii Tsentralnoho Informatsiinoho Biura Ukr. Nar. Republiky. Agentura Obertyn // Novyny. Informatsiinyi shchodennyk. – 1919. – 17 marta. – Ch. 4. – S. 2; Horodenka // Novyny. Informatsiinyi shchodennyk. – 1919. – 19 marta. – Ch. 6. – S. 2; Agentura-Yabloniv, 21 / III. s. r. // Novyny. Informatsiinyi shchodennyk. – 1919. – 21 marta. – Ch. 8. – S. 2; ta in.

¹⁰⁸ Kolomyiska filiiia Tsentralnoho Informatsiinoho Biura pry Dyrektorii U.N.R. // Pokutskyi Vistnyk. – 1919. – 27 liutoho. – Ch. 16. – S. 4; Filiiia Tsentralnoho Informatsiinoho Biura pry Dyrektorii U.N.R. v Kolomyi // Novyny. Informatsiinyi shchodennyk. – 1919. – 13 marta. – Ch. 1. – S. 1.

УДК 94(477.8)[323.2:82-051] «1918/1919»

© Микола Гуйванюк
(Чернівці)

СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРНОЇ ІНТЕЛІГЕНЦІЇ В ПЕРІОД ЗУНР

У статті розкрито головні напрямки суспільно-політичної діяльності української літературної інтелігенції в період ЗУНР. Наголошується на їхній роз'яснювальній роботі серед населення з підготовки українського суспільства до можливості утворення української держави.

З проголошенням ЗУНР українські письменники взяли активну участь у розбудові українських державних структур на місцях. Письменники долучилися до організації діяльності Українських повітових національних рад, які за своїми функціями повинні були замінити повітові ради, що діяли при австрійському режимі. Письменник Осип Маковей прийняв керівництво Заліщицьким повітом, Городенківським повітом – Т.Окуневський, Долинським – С.Данилович, а в Самборі – А.Чайковський.

Окремі літератори включалися до дипломатичних делегацій ЗУНР. Зокрема, К.Левицький та О.Назарук намагалися брати участь у роботі Ризької мирної конференції (1920 – 1921 рр).

Ключові слова: ЗУНР, письменники, Галичина, В.Стефанік, Марко Черемшина, А.Чайковський.

Н. Гуйванюк
(Черновці)

ОБЩЕСТВЕННО-ПОЛИТИЧЕСКАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ УКРАИНСКОЙ ЛИТЕРАТУРНОЙ ИНТЕЛЛИГЕНЦИИ В ПЕРИОД ЗУНР

В статье раскрыты основные направления общественно-политической деятельности украинской литературной интеллигенции в период ЗУНР. Отмечается их разъяснительная работа среди населения по подготовке украинского общества к возможности образования украинского государства.

С провозглашением ЗУНР украинские писатели приняли активное участие в развитии украинских государственных структур на местах. Писатели приобщились к организации деятельности Украинских уездных национальных советов, которые по своим функциям должны были заменить уездные советы, которые действовали при австрийском режиме. Писатель Осип Маковей принял руководство Залещицким уездом, Городенковским уездом – Т.Окуневский, Долинским – С.Данилович, а в Самборе – А.Чайковский.

Отдельные литераторы включались в дипломатические делегации ЗУНР. В частности, К.Левицкий и О.Назарук пытались участвовать в работе Рижской мирной конференции (1920 – 1921 гг).

Ключевые слова: ЗУНР, писатели, Галичина, В.Стефанік, Марко Черемшина, А.Чайковський.